

המעפילים

[פרשת דברים, שנת תשס"ז – נכתב ע"י הרב משה צוריאלי.
הבהרה. בהסכמת הרב, השיחה נערכה ע"י תלמידו, אך טרם הגיחה]

לפני מותו של משה רבנו הוא מוכיח את ישראל על החטאים הכבדים מאד שחטאו בהם. כי זה לא הזמן לעסוק בזוטות. משה רבנו מאריך ביותר על העוון שהאמינו למרגלים. (דברים א, כב-מה). 23 פסוקים רק על נושא זה! והרי דבר הוא. והרי הוא מדבֵר עכשיו לצאצאיהם של החוטאים, דור באי הארץ, ומשום מה להאריך?

לא נתעכב כאן על הלימודים הרבים ההם, אלא על סוף דבריו. כאשר ה' הודיע להם שהם ימותו במדבר, ורק בניהם יגיעו לארץ הקודש, כיצד הגיבו? – "ותענו ותאמרו אלי, חטאנו לה'. אנחנו נעלה ונלחמנו, ככל אשר ציוה ה' אלוהינו. ותחגרו איש את כלי מלחמתו, ותהינו לעלות ההרה. ויאמר ה' אלי, אמור להם: לא תעלו ולא תלחמו, כי איננו בקרבכם, ולא תנגפו לפני אויביכם. ואדבר אליכם ולא שמעתם, ותמרו את פי ה', ותזידו ותעלו ההרה. ויצא האמורי היושב בהר ההוא לקראתכם, וירדפו אתכם כאשר תעשינה הדבורים, ויכתו אתכם בשעיר עד חרמה. ותשובו ותבכו לפני ה', ולא שמע ה' בקולכם ולא האזין אליכם" (דברים א, מא-מה).

יש לתמוה הפלא ופלא. מה נשתנה היום מאתמול? מדוע כאשר יהושע וכלב הודיעו לישראל שבח הארץ, וסִתְרוּ דברי בלע של עשרת המרגלים, התעקשו ישראל לא לשמוע בקולם. וכעת מחר, אחרי הודעת עונשם המר, מחליטים בני ישראל להלחם בכח, לפלוש לא"י בכח הזרוע אפילו מול סיכון מפלה בקרב? הרי משה מודיע להם מפורשות כי ה' לא מצטרף אליהם "ולא תנגפו לפני אויביכם"?

עונה הרב גורדון ז"ל (ישיבת אור ישראל, פתח תקוה) כי אתמול הם היו בבחינת מצווים במצוות יישוב א"י, והיום כבר אינם מצווים במצוה זו. כאשר האדם מצווה בדבר, מיד "מתלבש" עליו יצר הרע. כדברי התוספות (קידושין לא ע"א, ד"ה גדול המצוה). יש כאן משקל נגדי, כדי להעמיד את האדם בנסיון. אבל מיד שהקב"ה סילק מהדור ההוא את מצוות כיבוש הארץ, כי נענשו למות במדבר, בזה עצמו הסתלק יצר הרע. כעת חזרו לשפיות דעתם בשכל אנושי, שְׁקָל טבעי. מי הוא הנורמלי שיוותר על ארצו ומולדתו? כלום יש אדם שפוי בדעתו שיתן את ביתו ורכושו לאויביו, וישאר ניעור וריק מנכסיו?

בזה יש לנו לימוד זכות גדול על פוליטיקאי מדינתנו, הנוהגים לא "משא ומתן" עם אויבינו לשלום, אלא "מתן ומתן". הם מוותרים להם בגבול הצפון, בגבול הדרום, ובלב הארץ, ויש מהם מי שהיה מוכן בזמנו לוותר אף על רבונותינו על ירושלים! איפה ההגיון? איפה יש בעולם עם הנוהג כן? אלא יצר הרע שולט בהם. כיון שציוה ה' עלינו לרשת את הארץ, ולהוציא מכאן בני הנכר (במדבר לג, כב-נו) מיד בא מלאך המוות ומסנוור את עינינו, לומר לרע טוב ולטוב רע.

אבל אם היה המצב "אבוד" ואין מה לעשות נגד יצר הרע זה, לא היה משה רבנו משחית זמן ומוכיח לשוא את בני דורו. עצם הדבר כי מוכיחים אותנו על עון "וימאסו בארץ חמדה", סימן הדבר שבידינו להדוף את יצרנו הרע. על האדם להתחיל, והקב"ה משלים את המלאכה.

שבוע הבא הוא תשעה באב.

רבים מבני עמנו מתאבלים על חורבן בית מקדשנו.

הבעיה היא שאינם מתאבלים על הסיבה הגורמת, מפני מה חרבה עירנו ושמש בית מקדשנו? כאשר האדם מתאונן על כאביו ולחציו, על התוצאות של מחלתו, ואינו מטפל בריפוי מחלתו, להדביר את החיידקים הרעים למען לא ישובו אליו עוד, למען יחלים ממחלתו, הוא איננו חכם.

הסיבה של ט' באב הוא "ויבכו העם בלילה ההוא" (במדבר יד, א). מה פירוש אות הזיהוי "בלילה ההוא"? אמרו חז"ל: "אותו לילה תשעה באב היה. אמר להם הקב"ה, אתם בכיתם בכיה של חנם, ואני קובע לכם בכיה לדורות" (תענית כט ע"א). עלינו לשוב בתשובה על אותו חטא של "וימאסו בארץ חמדה". כל מי שמוותר ויתור טריטוריאלי על א"י חוטא בזה. והטוענים לפקוח נפש מול אויבינו, חוזרים על חטא המרגלים "אפס כי עז העם היושב בארץ, והערים בצורות גדולות מאד" וכו'. כל מי שמביא מורך לב לעם שלנו, כאילו רצונו להציל חיי ישראל, חוזר על חטא הנורא ההוא (עיין רמב"ן במדבר יד, ט. ודברי רבנו יונה, שערי תשובה, ח"ג פסקאות לא-לב "לא תירא מהם").

אשרי האדם השומע לקול ה' הנשמע מתוך דברי התורה. כאשר חז"ל הודיעו לנו מה היה החטא הראשון שגרם לבכיינו לדורות בתשעה באב, לימדו אותנו גם כיצד לתקן. הטענה המצלצלת של "פיקוח נפש" היא דברי שוא ומדוחים. אדרבה, התפשרות זו מביאה לידי סכנת נפשות מוגברת. עם ישראל (הישרים שבהם) הספיקו ללמוד זאת אחרי הגירוש הנפשע מגוש קטיף.

איזהו חכם? הלומד מנסיון העבר.